

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

פרשת ראה

כאשר צויתך

"כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' א-להיך לשום שמו שם וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן ה' לך **כאשר צויתך** ואכלת בשעריך בכל אות נפשך" (דברים יב, כא).

אדם המעוניין לאכול בשר מצווה לשחוט את הבהמה בדרך מסוימת – כאשר צווה ה'. והיכן צווה? במסורת שנמסרה בעל פה מדור דור ומצאה לבסוף את ביטויה המדויק בתלמוד ובשולחן ערוך. וכך כותב בעל החינוך:

"שכל מי שירצה לאכול בשר בהמה חיה או עוף שישחוט אותם תחלה כראוי ולא יהיה לו היתר אלא בזביחה, ועל זה נאמר וזבחת מבקרך ומצאנך וגו' כאשר צויתך וגו' [דברים יב, כא]. ולשון ספרי [כאן], מה מוקדשים בשחיטה, אף חולין. כאשר צויתך, מלמד שנצטוו משה רבנו על הושט ועל הגררת, ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה. פירוש, לא שיהיה כן במשמע הכתוב, אלא שהציווי הזה באה הקבלה עליו שהיה כן שנצטוו בכל ענין השחיטה כמו שידוע לנו, בסכין ושיעור מקום השחיטה בושט ובקנה ושאר העינים" (ספר החינוך פרשת ראה, תנא).

בדורות האחרונים קמו שונאי ישראל וטענו שהשחיטה היא דרך אכזרית להרוג את הבהמה. הם גזרו כי יש להמם את הבהמה במכת חשמל קודם השחיטה, כדי שלא תרגיש צער בעת השחיטה. כך גזרו הנאצים יימח שם, וכך מורה החוק בשווייץ ובמדינות נוספות האוסרות את השחיטה כמנהג ישראל מקדמת דנא.

במציאות שבה אכילת הבשר נחשבה צורך קיומי – בעיקר לחייהם של חולים, ילדים וזקנים – נדרשו גדולי ישראל לשאלה אם הימום הבהמה לפני השחיטה מטריפה את הבשר או שמא אפשר להתירו.

הרב יחיאל יעקב וינברג זצ"ל התעמק בסוגיה על כל רבדיה והראה פנים לכאן ולכאן. הוא שלח את תשובתו לגדולי דורו אשר דנו גם הם בשאלה בעיון הראוי,¹ ויחד ניסו לגבש עמדה הלכתית אחידה.

מסקנת הפוסקים הייתה חד משמעית: אף אם היה אפשר להתיר את השחיטה חרף הימום – אין לשנות ממנהגם של ישראל, כי שינוי המנהג עלול לרמוז שתורתנו אינה שלמה חלילה, ולא היא. אדרבה, המקור הראשון בעולם לאיסור לצער בעלי חיים נמצא בתורה, ואף נפסק להלכה כדברי הגמרא ש"צער בעלי חיים דאורייתא",² כלומר שמן התורה אסור להתאכזר לבעלי חיים. יתרה מזו, רבים מן המפרשים הבהירו שהשחיטה בסכין חדה במקום המסוים שהוגדר בהלכה ממעטת ככל האפשר את סבל הבהמה. אי לכך, גם אם יוכיחו שאפשר למעט עוד את הצער הרי שהתורה לא דרשה זאת, ואנו מצווים לפעול "כאשר צויתך".

אכן ההיסטוריה מעידה שהרבה מהתובעים לשנות את מנהגי השחיטה – כביכול מטעמי הגנה על החיות – אינם אלא אנטישמים שאינם מהססים כלל להתאכזר לבני אדם באכזריות נוראה.

גדולי ישראל לדורותיהם הורו שלא לשנות ממנהג אבותינו כדי שלא להטיל דופי בשלמותם של ציוויי התורה, ולכן גם אם יימצאו טכניקות נוספות שיבטלו את חשש הטריפה שהיה קיים בעבר – לא נשנה את המנהג אלא נשחוט את הבשר "כאשר צויתך", על פי המסורת שהועברה אלינו מסיני.

"כאשר צויתך".

שאל דוד בוצ'קו

¹ עיינו בשרידי אש יורה דעה באריכות.

² בבא מציעא לב, ב.